doet, als hij u met water doopt, en een inwendig iets, dat alleen Christus kan doen, als hij u doopt met den Heiligen Geest.

Het water niets dan zinnebeeld en symbool van dien eigenlijken Doop, dien ge van Jezus ontvangt, en die bestaat in een inwerking op uw zielsleven, die uitgaat van den Heiligen Geest.

Zoolang nu Christus niet verheerlijkt was, en nog niet op den troon zat, kon de Doop dus maar half zijn. Het kon nog maar enkel de *uitwendige* Doop met *water* zijn, dien een *mensch* toedient. En het kon onder en bij dien waterdoop nog niet komen tot het eigenlijke, het geestelijke, het inwendige van den Doop: de uitzending van den Heiligen Geest.

Hoor maar. De heilige apostel Johannes getuigt het uitdrukkelijk: »De Heilige Geest was nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was." Iets wat natuurlijk niet wil zeggen, dat de Heilige Geest nog niet bestond; want de Heilige Geest is eeuwig. En ook niet, dat de Heilige Geest nog niet werkte, want bij Jezus' Doop was Hij neergedaald, en had Johannes den Dooper reeds bewerkt, toen hij nog in zijn moeder school. Maar wat beduidt, dat de Heilige Geest eerst dan op de kerk, als het Lichaam van Christus zou kunnen werken, als haar Hoofd verheerlijkt zou zijn.

Bij die allen, die nog alleen door Johannes gedoopt waren, was de Doop dus *onvolkomen* gebleven. Ze hadden wel het *teeken*, maar nog niet de *zaak* ontvangen. En daarom moesten ze die later afzonderlijk ontvangen.

En daarom nu zegt Jezus tot zijne jongeren, dat eerlang hun Doop stond voltooid te worden, want dat thans bij den uitwendigen waterdoop de *inwendige* Geestesdoop stond bij te komen.

En zoo geschiedde het op den Pinksterdag.

Maar thans is Jezus *veel* verheerlijkt. Verheerlijkt reeds achttien eeuwen lang. En zoo viel thans alle oorzaak weg, waarom de Doop slechts half zou zijn.

Vandaar dat thans bij den heiligen Doop iets anders plaats grijpt dan bij den Doop van Johannes.

Nu niet maar enkel de *uitwendige* Doop met *water* door een *mensch*, maar *gelijktijdig* de *inwendige* Doop met den *Heiligen Geest* door Christus uit den hemel.

Ontbrak dat laatste, dan zou er geen *Christelijke* Doop, maar nog alleen een Johannes-Doop zijn. En dat zoekt ge toch niet in de kerk des Heeren.

Ge ziet dan ook na den Pinksterdag, dat de Doop met den Heiligen Geest terstond volgt op den Doop met water. Iets wat toen kon uitgemaakt, omdat de Doop van den Heiligen Geest gemeenlijk, naar den aard dier tijden, verzeld ging met wondere verschijnselen, zooals het spreken met wonderbare klanken, die de Geest ingaf.

Maar natuurlijk die wondere klanken waren bijzaak. Ze verzelden den Doop met den Heiligen Geest, maar waren die Doop zelf niet. En al ziet ge dan ook later die wondere klanken verstommen, de Doop met den Heiligen Geest blijft.

Blijft ook nu nog.

Want zoo waarlijk als Christus de Heere nu nog leeft in den hemel, en in zijn naam doopen laat, zoo gewisselijk doopt hij uit den hemel bij den waterdoop meê. Of liever nog, zoo gewisselijk dient hij uit den hemel den eigenlijken Doop, den Doop des Geestes toe, zoo dikwijls op aarde in zijn naam aan een der zijnen, hetzij dan een kind of een man, de waterdoop wordt toebediend.

Als Jezus dus zegt: »Gij zult nu gedoopt worden met den Heiligen Geest, nadat ge eerst door Johannes nog alleen met water gedoopt waart", geeft hij een belofte niet alleen voor zijn apostelen, maar voor *heel zijn kerk*, en leert hij u, dat in dat doopen met den Heiligen Geest de eigenlijke *Christelijke* Doop bestaat.

Als ge dus straks met uw lieveling voor de Doopvont treedt, nadert ge niet maar tot den Dienaar om den waterdoop te ontvangen. Dat toch zou alleen een Johannesdoop zijn. Maar nadert ge tegelijk en veelmeer tot *Christus*, die in den hemel zit, om van hem op datzelfde oogenblik voor uw lieveling *den Doop den Heiligen Geestes* te ontvangen.

De waterdoop is niets dan het zienlijk teeken; de naamgeving is bijkomstig en kon desnoods wegblijven; de Doopformule is op zich zelf slechts een klank; maar hij, die bij en onder den heiligen Doop uw kindeke den echten, eigenlijken en werkelijken Doop toebedeelt, is Christus de Heere, en Christus doopt niet met water, maar met den Heiligen Geest en met vuur.

Wat is nu die Doop met den Heiligen Geest?

Wil doopen met den Heiligen Geest zeggen, dat Jezus ons door den Heiligen Geest wederbaart?

Dat *kan* niet wezen. Want immers dan had Jezus niet tot zijn discipelen kunnen zeggen, dat *zij* nog eerst met den Heiligen Geest zouden gedoopt worden.

Zij *waren* wedergeboren. Dat blijkt uit wat Jezus zelf in het hoogepriesterlijk gebed zegt: »Zij zijn niet van de wereld, gelijkerwijs ik van de wereld niet ben"; en: »Deze hebben bekend, dat Gij mij gezonden hebt".

Ook beduidt deze »Doop met den Heiligen Geest" *niet*, dat ze zich nog *bekeeren* moesten, want dan had Jezus met van hen kunnen getuigen: »Zij waren uwe, en Gij hebt ze mij gegeven; en *ze hebben uw Woord bewaard*." Dat kan een onbekeerde niet.

En evenmin wil het zeggen, dat ze de Geestesgaven *voor het ambt* nog moesten krijgen; want reeds op den dag na zijn opstanding had hij hun de ambtelijke Geestesgaven verleend, toen hij op hen blies, en sprak: »*Ontvangt den Heiligen Geest.*"

Ge moet er dus wel acht op geven, dat Jezus tot zijne jongeren, die reeds wedergeboren *waren:* zich reeds krachtens deze wedergeboorte bekeerd *hadden;* en daarna de Geestesgaven voor het ambt *hadden* ontvangen, alsnu zegt: »Over eenige dagen zult *gij* pas gedoopt worden met den Heiligen Geest."

Ook bij uw eigen Doop en bij den Doop van uw lievelingen hebt ge dus *niet* te verwachten, dat Christus uit den hemel bij en onder den Doop, uw kindeke zal wederbaren; maar hebt ge te gelooven en te belijden, dat Christus een Doop met den Heiligen Geest tot stand brengt, die een geheel anderen zin en een andere beduidenis heeft.

Een Doop met den Heiligen Geest, die doelt en ziet op de aansluiting van uw kindeke aan het *Lichaam van Christus*.

Uw Catechismus spreekt van den »Heiligen Geest, die in Christus als het Hoofd en in ons als zijn leden woont."

Verstaat ge dat?

Aan uw eigen lichaam is een hoofd en zijn leden, en het is één levensgeest die uw hoofd en de leden van uw lichaam doorademt en doortintelt. Trekt nu die levensgeest zich een oogenblik uit voet of arm terug, zoo slaapt die voet of is die arm dood. En eerst als de levensgeest in het bloed weer toestroomt, leeft voet en arm weer met het lichaam mee.

En zoo nu is de Doop des Heiligen Geestes bij en onder den waterdoop.

De levensgeest straalt uit het Hoofd in dit nieuwe ledeke van het Lichaam uit, en maakt dat het nu één leven met het Lichaam des Heeren leven kan.

KUYPER.

Amsterdam, 5 Dec. 1890.

Weer is de Majesteit geopenbaard van Hem die den geest der Vorsten als druiven afsnijdt, en op den dag van gisteren het stoffelijk overschot van den laatsten Prins uit het Stamhuis van Oranje in den Koninklijken grafkelder te Delft bijgezet.

Drie eeuwen liggen er tusschen het oogenblik toen Willem de Zwijger te Delft wierd doodgeschoten, en het afsterven van onzen Koning op zijn lustslot het Loo.

Drie lange eeuwen, waarin ons vaderland beurtelings de zegenende en dan weer de kastijdende hand onzes Gods heeft ervaren; maar of het in lief of dat het in leed was, onveranderlijk met Oranje lotgemeen, meer nog, meest door Oranje, na val en inzinking, onder 's Heeren genadig bestel weer opgebeurd.

Eenmaal verjoeg ons volk Oranje, en hoe bitter heeft het toen niet, onder het ijzeren juk van Napoleon zijn ondank jegens dit Vorstenhuis, en in dit Vorstenhuis tegen zijn God, geboet.

Of liever niet *het volk* misging zich, veeleer was het ons volk dat in 1813 met eindeloozen jubel Oranje weer inhaalde, en het toen, in beschamend zelfverwijt, met de Koninklijke kroon heeft gesierd.

Ons Gereformeerde volk vooral vergeleek zoo gaarne het Oranjehuis met Davids huis, en Willem den Zwijger met den man die Israël verlost heeft. En als het dan las van de heilige belofte, „dat Davids zonen en zoons zonen tot in eeuwigheid op zijnen troon zouden zitten", vleide het zich zoo gaarne met de hoop, dat ook *die* belofte op ons Oranjehuis toepasselijk zou zijn.

Zoo heeft God het *niet* gehengd.

In manlijke loten uitspruiten kan deze eeuwenoude stam niet meer. En God alleen weet, wat er door het straks geheel wegsterven van dit Stamhuis in de toekomst voor ons vaderland te loor ging.

Nu nog klemt al het volk zich vast aan 's Konings dochter: nog een wezenlijke Oranje; thans onze Koningin Wilhelmina.

En ook ons Gereformeerde volk bidt in de binnenkamer, bidt in de vergadering der geloovigen, en bidt in zijne kerkelijke samenkomsten, dat op haar hoofd, en niet minder op dat van hare Vorstelijke Moeder, de keur van Gods heiligste zegeningen moge nederdalen.

Ook van Regeeringswege is thans de quaestie der Theologische faculteit ter sprake gebracht.

In een der *Memoriën van beantwoording* toch, en wel in die op Hoofdsuk V, spreekt de Regeering als haar gevoelen uit, dat de Theologische faculteit geen integreerend deel kan vormen van een Rijksuniversiteit.

Dat is eene aanmerkelijke schrede gevorderd.

Is ze toch geen integreerend deel van de Rijks-universiteit, dan is ze geen deel van dit lichaam, maar iets dat er bij is gevoegd of aan is gehangen. Niet een kamer in het huis, maar een apart huisje naast het huis. Iets dat er niet bij hoert en dus weg moet.

Doch hiermeê is dan ook uitgesproken, dat de Rijks-universiteiten *rationalistische* universiteiten zijn, die niet rekenen met de bijzondere openbaring Gods, maar uitsluitend drijven op de rede en op de natuur.

Werkt nu op die rede en op onze beschouwing der natuur het licht der bijzondere openbaring, dan kan, gelijk onze vaderen steeds beweerden, ook uit die rede en natuurstudie de dusgenaamde natuurlijke Godskennisse worden afgeleid, die zich ook over het gebied van de philosophie, de ethiek en de rechtsgeleerdheid uitstrekt.

Wordt daarentegen die rede en die natuurstudie op zich zelf genomen, zonder meer, en buiten het licht der bijzondere openbaring, dan toonde de ervaring alle eeuwen door, dat ze deze natuurlijke Godskennisse eerst onzuiver maakt, daarna vervalscht en ten slotte uitwischt.

Ook dan blijft voor de voorstanders van deze richting *de religie* nog wel altoos een interessant verschijnsel, evenals b. v. de kunst, maar gelijk niemand er ook maar van verre aan denkt om een Faculteit voor de kunst op te richten, zoo is er dan ook geen de minste oorzaak, om een aparte Faculteit voor de religie op te richten.

Er is zoowel een wetenschap van de kunst, als een wetenschap van de religie, zoo men beide als interessante verschijnselen in het menschelijk leven opvat.

Maar voor de kunst is een eigen Academie van beeldende kunsten opgericht buiten de Universiteit, en voor zooveel kunstgeschiedenis en kunstphilosophie gedoceerd moeten worden, leeraart men die in de letterkundige faculteit.

En zoo nu zal het ook hier moeten worden.

Wie op die wijs „religie" wil, zal daarvoor *iets aparts* moeten oprichten, en religie-geschiedenis en religie-philosophie zullen bij de letterkundige faculteit moeten komen.

Een Theologische faculteit daarentegen, die er aanspraak op maakt de *waarheid* te onderzoeken en te leeraren, is alleen bestaanbaar aan een geheel andere Universiteit, die *niet* op de rede en de natuurstudie alleen drijft, maar ook met de bijzondere openbaring Gods in zijn Woord rekent, en het licht dezer openbaring ook op de rede en op de natuurstudie vallen laat.

Dan is een Theologische faculteit zelfs onmisbaar. Van zulk een Universiteit vormt ze een *integreerend* deel.

Ze kan dus bestaan aan een Roomsche, aan een Gereformeerde, aan een Luthersche Universiteit, wijl alle drie deze richtingen een bijzondere openbaring Gods erkennen.

Maar bij onze rationalistische Universiteiten hoort ze niet.

Men leest in de *Zeeuwsche Kerkbode*, ten vervolge op wat we een tijd geleden meldden:

Onder leiding van Ds. Littooy vergaderden 3 van de 4 gereformeerde kerkeraden Vrijdag 21 dezer; van den 4en kerkeraad waren eenige leden tegenwoordig. Sinds het vorige samenzijn had deze kerkeraad nog niet vergaderd, en kon dus nog geen besluit nemen om tegenwoordig te zijn en mede te beslissen over de voorgestelde zaak. Ds. Janse moest om ambtsbezigheden afwezig zijn.

Met eenparige stemmen werd o. a. besloten, om in 1891 D. V. 4 malen saam te komen om te handelen over voorgestelde tuchtgevallen, ten einde door deze saamsprekingen te komen tot eenheid van beginselen en tot eenparigheid van handeling in zake de tucht.

Zoo de Heere wil, zal de eerste dezer samenkomsten plaats hebben op Vrijdag 30 Januari a. s.

Doe de Heere dit besluit strekken tot opbouw van zijn kerk, tot hereeniging van het gescheidene, dat toch zoo blijkbaar bijeen hoort.

Waarom toch dit voorbeeld niet ook elders gevolgd?

Zich combineeren of ineensmelten *kan* men niet, zoolang de éene reeks Gereformeerden nog door een reglementairen band tot een afzonderlijke groep is saamgebonden.

Maar wel kan men elkander ontmoeten. Een einde maken aan het vreemd tegenover elkander staan.

Niets is er wat zóózeer, als dat zich vreemd houden, het opwaken der onderlinge liefde in den weg staat.

In Amsterdam had men ten deze reeds lange moeten voorgaan.

Moge het eerlang hiertoe komen.

Dr. Wagenaar komt in de *Friesche Kerkbode* op de meest heusche wijze tegen *Separatie en Doleantie* eenigermate in verzet. Althans hij aarzelt, hij huivert nog, om met de beschouwingen en conclusiën van dit boekske meê te gaan.

Deze critiek als zoodanig stellen we op prijs.

Indien er bij sommigen nog geen *overtuiging* gewekt is, of althans nog geen *overtuiging*, die genoegzaam wortel heeft, om in den zin, door dit boekske aangegeven, de grens te trekken, die ons voor Separatisme en Doleantisme beveiligen moet, dan is het wel zoo goed, dat dit worde uitgesproken, en nadere gedachtenwisseling hierover worde uitgelokt.

Mits, en dit beding mag immers gesteld, mits het debat zich metterdaad bewege op het terrein, waarover deze brochure loopt, en op dit terrein de rechte lijn volge.

En aan dit noodzakelijk beding nu, zouden we niet durven zeggen, dat de critiek van Dr. Wagenaar voldoet.

Wel stak hij nog pas van wal; en zou het deswege, onder gewone omstandigheden, allicht beter zijn geweest, hem eerst uit te laten spreken; maar hier mocht dit niet.

Immers waar dit zich uitspreken, om het kleine formaat van de *Friesche Kerkbode*, allicht weken duren kan; en we van meet af zien, dat de critiek *formeel* misloopt, zou Dr. Wagenaar, bijaldien we hem stil lieten doorschrijven, toch van achteren ons zeer terecht kunnen verwijten: „Eilleve, is dit broederlijk? Gij zaagt reeds voor weken, dat ik op een verkeerde rail gleed; waarom mij dan niet terstond gewaarschuwd?"

Ten einde dit billijk verwijt te ontgaan, daarom nu reeds een kort woord.

Dr. Wagenaar begint met te zeggen, dat de hoofdvraag hier is, „of het ambt in het *organisme* der kerk wortelt, of in haar *instituut*."

En na aldus de casuspositie te hebben omschreven, begint hij dan met op David te wijzen, die naar goddelijk recht koning over heel Israël en Juda was en zichzelven als zoodanig beschouwde, niettegenstaande de verkeerdheid der menschen hem feitelijk de voering van het bewind over dit *geheele* rijk lange jaren onmogelijk maakte.

Een voorbeeld, blijkbaar gekozen om duidelijk te maken, dat alzoo ook Dr. Wagenaar, naar goddelijk recht als dienaar des Woords in de kerke Christi te Leeuwarden staande, rechtens het ambt voert over al wat er binnen Leeuwarden van de kerke Christi wordt gevonden, al is het ook, dat der menschen onwil of verkeerdheid hem dit feitelijk onmogelijk maakt.

Deze critiek nu kunnen we als zoodanig *niet* aanvaarden, omdat ze door *Separatie en Doleantie* vooruit is afgesneden.

De kerk van Christus kan als organisme bezien, én kan bezien als instituut. Hieruit volgt dat ge van drieërlei kunt handelen, t. w. óf van dit organisme, óf van dit instituut, óf wel van den band, die het instituut aan het organisme verbindt. Drie onderwerpen, die elk op zich zelf der bespreking overwaardig zijn, mits men ze niet door-eenwarre, maar elk van deze drie vraagstukken geregeld en op zichzelf doordenke en doorspreke.

Nu was er allengs een Babylonische spraakverwarring ontstaan, doordien de onderscheidene publicisten deze drie *niet* uiteenhielden, maar dooreenvlochten. Dit gaf allerlei droef gehaspel. Zoo kwam men niet verder.

Vandaar dat in *Separatie en Doleantie* een ernstige poging is gewaagd, om aan deze spraakverwarring een einde te maken, door nu eens, streng en bondig, één dezer drie vraagstukken, en wel dat van het *instituut*, met *uitsluiting* van de beide andere, uit zijn wortel op te halen en door te spreken in zijn vertakkingen.

Tot moêwordens toe is daarom in *Separatie en Doleantie* telkens herhaald, dat de schrijver ditmaal opzettelijk de geestelijke zijde der quaestie, d. i. het vraagstuk van het organisme, geheel liggen liet, en er geen woord over zeggen zou; en is aan het slot uitdrukkelijk en beleedelijk gevraagd, of de broederen, die van hem in meening verschilden, ten einde tot een vruchtbare discussie te komen, zich nu even streng aan deze afbakening van het terrein wilden houden, door óf aan te toonen, dat zijn *uitgangspunt* voor het instituut verkeerd was, óf wel dat hij hieruit *on*logische *gevolgen* had getrokken.

En zie, wat doet nu Dr. Wagenaar?

Het bleek u reeds uit wat we van zijn critiek meedeelden. Hij gaat handelen niet van het in *Separatie en Doleantie* besproken vraagstuk, maar over het heel andere vraagstuk, rakende den band die organisme en instituut verbindt.

Nu is ook dit vraagstuk uiteraard van het uiterste gewicht, en daarom moet zeer zeker te zijner tijd ook dit vraagstuk aan de orde komen; maar het kan noch mag ter sprake komen bij *dit* vlugschrift.

Dit vlugschrift handelt daar *niet* van. Het heeft er geen opinie over uitgesproken. Het zwijgt er van. Het mijdt het met opzet. Juist om aan de bestaande verwarring in de discussie een einde te maken.

Slechts ten blijke van broederlijke waardeering zij het ons daarom vergund ook het Davids-argument zelf met een enkel woord ter toetse te brengen.

En dan *valt* dit o. i., om twee redenen.

Vooreerst om het *feitelijke* en ten andere om het *ongelijksoortige* of heterogene, dat verbiedt dit geval als analogie te doen dienen.

Om het feitelijke.

Immers ook in de geschiedenis van David wordt een zeer duidelijk onderscheid gemaakt tusschen hetgeen aan David naar *goddelijk* en hetgeen hem naar *menschelijk* recht als zijn gebied toekwam.

Naar goddelijk recht had hij aanspraak op het koningsbewind over heel Juda en Israël, edoch zonder bepaling van den tijd, waarop hij dit bewind zou kunnen aanvaarden. Die tijdsbepaling zou hem, onder goddelijk bestel, eerst later openbaar worden.

David begint dan ook na zijn zalving met zich *niet* als koning te gedragen. In geen enkel opzicht. Veeleer erkent hij Saul tot zijn dood toe als den gezalfde des Heeren. Ware dit niet zijn onderstelling geweest, dan had hij Saul als oproerling moeten behandelen, en, zoodra hij er kans toe zag, doen executeeren. In stede hiervan nu zien we, dat David hem niet slechts spaart, maar weigert hem te dooden, op grond dat hij „de gezalfde des Heeren" is, en later den man die hem dood sloeg, overhoop liet steken, omdat hij den „gezalfde des Heeren" had aangetast.

En toen nu Saul gestorven was, gaat David wel zijn koninkrijk aanvaarden, maar niet dan na *een verbond* gesloten te hebben met de mannen van Juda. Eerst ging David als particulier in Hebron wonen; en eerst nadat hij hier woonde „kwamen de mannen van Juda en zalfden aldaar David tot een koning *over het huis van Juda*" (2 Sam. 2 : 4). David komt dus Hebron niet binnen, om te zeggen: „Ik ben van Godswege koning over Juda en Israël," maar hij wacht tot de inwoners van Juda tot hem komen, en hem als zoodanig nogmaals zalven. De zalving in het *instituut*, na de vroegere zalving in het *organisme*. En nu zalven ze hem, niet tot koning over Juda en Israël; neen, maar uitsluitend *over Juda*. Over Israël niet.

En ook David maakt geen oogenblik de pretentie van reeds koning ook over Israël te zijn, want hij boodschapt aan Jabes in Gilead: „Ook hebben die uit het huis van Juda mij tot koning *over zich* gezalfd" (vs. 7).

Zoo bleef het zeven jaren, zonder dat David zich eene enkele regeeringsdaad over Israël veroorloofde, en als nu daarna Abner, de opperbevelhebber over het leger Israëls, met David in onderhandeling treedt, om ook Israël onder zijn kroon te brengen, wil David ook dit in den vorm van *een verbond*, en alzoo door stipulatie. „Wel, zoo berichtte hij Abner, ik zal een verbond met u maken" (2 Sam. 3 : 13).

En zelfs toen nog gedroeg David zich zóó weinig, als ware hij reeds koning ook over Israël, dat hij Rechab en Baëna, die Isboseth, een prins van Sauls dynastie, gedood hadden, deswege dood liet slaan.

Ook nu wachtte David af, en eerst toen de stammem van Israël tot David te Hebron kwamen, „toen maakte de koning David een verbond met hen te Hebron voor het aangezichte des Heeren." En nu wordt David *ten derden male* gezalfd, thans als koning over Israël (2 Sam. 5 : 1—3).

Feitelijk is dus voorzooveel het *volksinstituut* aangaat alle ambtsoefening door David nagelaten, en alhankelijk gesteld van *de vrijwillige stipulatiën*, die eerst de oudsten van Juda, en zeven jaren later de oudsten van Israël David te Hebron kwamen aanbieden.

Een toedracht van zaken, die alzoo de voorstelling in *Separatie en Doleantie* gegeven, niet omver zou stooten, maar nóg sterker bevestigen, dan in dit vlugschrift is uiteengezet.

Maar al zou deze analogie in ons voordeel zijn, we wijzen ze als analogie zeer bepaaldelijk af.

Om drieërlei oorzaak.

Ten eerste omdat David, in 's Heeren naam, door Samuel geroepen was, met een *buitengewone* roeping; die niet door een orgaan van het instituut was tot stand gekomen.

Samuël trekt naar Bethlehem niet op last der oudsten, niet krachtens zijn ambt, maar krachtens rechtstreeksche opdracht des Heeren, met rechtstreeksche aanwijzing van den persoon, die te kiezen is, door God zelf.

Analogie zou er dan alleen zijn, zoo ook thans eenig dienaar des Woords kon zeggen, rechtstreeks buiten het instituut om, door God zelf in het ambt gezet te zijn, en zulks met bepaalde aanduiding van heel het terrein der gedoopten als zijn ambtelijk gebied.

Dit niet zoo zijnde, vervalt dus hiermeê de analogie.

Ten tweede ontkennen we de analogie, omdat een Koning heel iets anders is dan een *Dienaar*. Aan een koning komt een rijksgebied en in dat rijksgebied een macht toe, die hij op kan eischen. Een dienaar daarentegen heeft nooit iets op te eischen, maar slechts den last zijns konings uit te voeren op het door zijn koning hem aangewezen terrein. David staat hier in analogie met den Christus, en de Dienaar des Woords, zoo ge wilt, met Joab.

En ten derde betwisten we hier de analogie, omdat het niet aangaat de *kerk* met een *volksstaat* te vergelijken; waarbij het feit, dat kerk en volk in die dagen één waren, niets afdoet, om de beslissende reden, dat de inrichting van dezen kerkstaat *niet* kerkelijk, maar *politiek* was, gelijk reeds de titel van *koning* aanduidt.

Nu kon niemand in Israël zeggen: „Ik verbreek mijn verband met dit volksinstituut," omdat men Israëliet van geboorte was. Uit een kerk kan ik daarentegen, voorzooveel zij instituut is, uittreden, en b. v. van Luthersch, dat ik was, Gereformeerd worden, of omgekeerd.

Moge daarom Dr. Wagenaar ons en het kerkelijk publiek den dienst bewijzen, om, zoo er bij hem nog bedenkingen rakende *het vraagstuk van het instituut* bestaan, thans deze, en geen andere, te berde te brengen; en deze bedenkingen, scherp geformuleerd, stelling tegenover stelling, voor te dragen.

Dan natuurlijk zal hij ons bereid vinden, om daarop uitvoerig in te gaan.

Immers er moet hier niets blijven zitten.

Een ouderling uit een dorpskerk, waar geen dienaar des Woords is, doet ons de vraag of hij de dorpsbewoners, die dusver geen blijk gaven van met de reformatie zijner kerk te willen meegaan, nog oproepen en vermanen moet.

Hoe eer hoe beter, zouden we zeggen. Laat hij alle inwoners van zijn dorp oproepen en vermanen. Ook de ongedoopten, maar vooral de gedoopten, met de Lutherschen, Roomschen, Remonstranten inclusis.

Hoe meer bezoek, en hoe meer vermaan, des te beter.

Merkt hij daarentegen al spoedig, dat zeer velen hiervan *niet* gediend zijn, en dat sommigen hem zelfs *de deur* wijzen, dan zal hij allengs den kring zijner bezoeken zien inkrimpen, en zal hij zich genoodzaakt zien het huisrecht van zijn dorpsgenooten te eerbiedigen.

Treedt hij nu het huis binnen van iemand, die sinds jaren met hem tot éénzelfde kerk behoorde, maar waarvan hij merkt, dat deze, na de tot stand gekomen reformatie, de gemeenschap met deze kerk niet meer op prijs stelt, dan is het zijn roeping diesen man op het hart te binden, dat hij zondigt tegen God, door zich van zijn kerk af te keeren, om geen andere reden dan *omdat ze naar den Woorde Gods deed*, en zal hij hem op dien grond moeten vermanen, om van zijn verkeerd standpunt af te laten, en de kerkelijke gemeenschap weer te zoeken.

Weigert bij dit echter, en verklaart hij zelfs zich aangesloten te hebben bij een nieuw gestichte Synodale gemeenschap, dan zal hij ook deswege hem kunnen vermanen, en het zondige hiervan hem onder het oog trachten te brengen; maar neemt hij dit niet aan, en verklaart hij ronduit niet te willen, dan natuurlijk is hij vrij van het bloed dezer ziele, en moet hij hem Gode overgeven.

Altoos onder het gebod der liefde, om, als later de kans schoon komt, zijn broederlijk vermaan te hernieuwen.

KUYPER.

Uit de Pers.

Stipt nauwkeurige studie van de gebeurtenissen op kerkelijk gebied in 1834 en volgende jaren hebben Prof. Wielenga tot resultaten geleid, die hij in dezer voege omschrijft:

1. »De uitgeleide gemeenten" beweerden te zijn de aloude Ger. gemeenten, confessioneel, kerkrechtelijk en staatsrechtelijk, geen nieuwe secte, geen nieuwe corporatie ook niet voor de wet. Ten bewijze daarvan legden ze Confessie en Kerkenorde over, en beriepen ze zich ter handhaving van haar goed recht op de Grondwet van 1815.

De Regeering beweerde dat ze een nieuwe gemeenschap, een nieuw secte vormden. Daarom eischte zij overleg van Statuten en Reglementen, om, gelijk ze verklaarde, te kunnen beoordeelen of naar de bestaande wetten aan haar vrijheid van ontstaan en bestaan van Regeeringswege zou kunnen worden vergund.

2. Zij hielden zich voor een bestaande gezindheid en wel de van ouds bestaande Ger. gezindheid, aan welke de Grondwet van 1815 bepaalde rechten had gewaarborgd.

De Regeering beschouwde haar als een nieuwe, pas ontstane gezindheid, voor wie een beroep op de Grondwet niet kon gelden, wijl ze (naar het oordeel der